

Zápisník

Málo lidí,
vyčítají. Ale na
reklamu nedají

**Tereza
Cajthamlová**
redaktorka
MF DNES

Když jsem před čtyřmi lety přišla jako čerstvá studentka do Brna, básnili mi starší spolužáci o brněnské nezávislé a nekomerční kultuře, která se neohlíží na počet návštěvníků. Měli pravdu. Nebyl problém uprostřed týdne zajít na náročnější film do Scaly nebo si v kavárně Trojka poslechnout alternativní hudbu.

Teď ale nevím, jestli bych před novými studenty chválila kulturu v Brně stejně. Do jediného pořádného premiérového kina v Brně už na projekci nemůžou a artová kavárna musela tvrdě bojovat o svou existenci. Jejím velkým ochránci Rostislavu Koryčánkovi teď hrozí, že přijde o funkci ředitele Domu umění města Brna.

Vedení města při ničení alternativní scény vždy opakuje mantru o malé návštěvnosti. Stejnou výtku teď směřuje i ke galerii, která vystavuje díla předních výtvarných umělců.

Lidé ale mnohdy nemají možnost se o akcích v Domě umění dozvědět. Prostor na billboardu asi dostanou jen výstavy podobné té podzemní v Moravské galerii, kterou kurátoroval například brněnský přímátor nebo moderátorka.

Skryto v horách Opuštěná chalupa. Žila v ní poslední z tajemných žitkovských bohyní Irma Gabrhelová.

Foto: Dalibor Glöck, MF DNES

FAKTA

Kdo byly
žitkovské bohyně

Tyto ženy žily v Bílých Karpatech, především na Žitkově a v jejím okolí. Podle vzpomínek řady lidí **oplyly jasnozřivostí, tajemností a léčitelkou schopností**. Chodily za nimi tisíce lidí, kteří chtěli například věštít budoucnost nebo potřebovali pomoci se svými zdravotními problémy. Bylo o nich **napsáno několik knih**, ta zatím poslední, která právě vyšla v brněnském Hostu, se jmenuje Žitkovské bohyně. Autorkou je brněnská spisovatelka Kateřina Tučková.

„Bohyně mě uřkla i z hrobu“

Vyšla strhující kniha **o lidových léčitelkách z Bílých Karpat**. Pro brněnský Host ji napsala laureátka Magnesie Litery Kateřina Tučková

Dovedly zaříkat bouřky, ale i člověka k smrti. Věštít z vosku. Ale hlavně léčit, tělo i duši. Říká se jim žitkovské bohyně, žily ještě donedávna ukryté v Bílých Karpatech, ve vsi Žitkově.

Fenomén těchto zvláštních lidových léčitelek zaujal brněnskou spisovatelku Kateřinu Tučkovou a po mnohaměsíčním studiu a psaní jí minulý týden vyšla obsáhlá kniha Žitkovské bohyně. Už po pár dnech budí rozruch.

„Jen ať budí, ony si jej zaslouží. Je to fenomén, který přečkal řadu staletí, navíc nesený řadou siných ženských osudů. Čili téma přesně pro mě,“ usmívá se jednadvacetiletá autorka. Informace pro svou knihu těžila z Archivu bezpečnostních slo-

žek v Praze i jeho pobočky v Kanicích u Brna, z archivu v Uherském Hradišti, kam Žitková spadá, skanzenu ve Strážnici i Slovákého muzea. Kromě toho si psala i s bratislavským Státním slovenským archívem. A polským Archiwem Panstwomim w Poznani – zde je totiž uložena takzvaná Hexenkartothek, vlastně jakýsi seznam čarodějek vytvořený na pokyn nacistického pohlavára Heinricha Himmlera.

Nejzajímavější nálezy na autorku ale čekaly v Uherském Hradišti, kde si mohla prohlédnout soudní spisy z počátku minulého století. „V procesech s bohyněmi tam vyšly najevo zvláštní věci, například jedna ze svědkyň vypovídá o vytvoření takzvaného slepenca, figurky

z hlíny a nehtů či vlasů člověka, kterého jedna z bohyní zaříkávala k smrti. Jde z toho až trochu strach. Uprostřed bělokarpatských hor existovalo něco jako vůdů,“ líčí Tučková. Zaujala ji také hlášení rvaček mezi bohyněmi zapsaná v knize případů místní četnické stanice.

Autorka se samozřejmě rozjela i do Žitkově. „Navštívila jsem místní učitelku. A jindy jsem bydlela v najaté chalupě uprostřed krásné krajiny. Poznala jsem i svéráz místních lidí. Teď už také vím, proč se říká, aby se na Kopicích člověk-návštěvník raději nepral,“ směje se Kateřina Tučková a přiznává, že alkohol hraje v těchto místech velkou roli. „Pro ránu tam nejde nikdo daleko. Povaha místních lidí

opravdu trochu koresponduje s krajinou, kde bylo vždycky těžké se uživit. Je tvrdá,“ zdůrazňuje autorka, ale chválí si, že jí pamětníci převyprávěli spousty historek. „Mezi nejzajímavější patří určitě ta, že k jedné z bohyní za Protektorátu přišla kvůli věštění velice důležitá, tajná návštěva. Místní lidé věří, že to byl Himmler,“ prozrazuje spisovatelka.

Trestala ji „černá“ bohyně

Zvláštní schopnosti žitkovských bohyní poznala možná i na vlastní kůži. Když totiž do knihy napsala skutečné jméno jedné z „černých“ bohyní, které prý uměly i uhranout či uřknout, byla stále nemocná. Uzdravila se, až když této postavě dala jiné jméno.

„V žertu jsem říkala, že mě ta bohyně z hrobu uřkla, i když tehdy řádila samozřejmě chřipková epidemie. Na bohyně jsem ale vloni myslela den co den, byla jsem jimi doslova posedlá, a tak cokoliv se mi dělo, jsem jim přičítala. Dost se mi ulevilo, když jsem té bohyni v knize dala jiné jméno,“ popisuje spisovatelka.

Ovšem i kdyby to všechno byla sugesce či autosugesce, právě s těmi bohyněmi, velké znalyně lidské duše, pracovaly. „Své věštby opíraly z velké části o to, co dokázaly vyčíst z chování a promluv klienta. I podle toho mu radily a léčily ho,“ dělí se o své zkušenosti Kateřina Tučková, která má dnes díky příběhům bohyní k podobným „nevysvětlitelnostem“ rozhodně větší respekt. „Už nejsem tak racionální a pragmatická, nechávám v sobě prostor i pro něco nadmyslového,“ přiznává.

Kdyby před jedenácti lety fenomén bohyní „nevymřel“ s poslední z nich – Irnou Gabrhelovou, byl by podle Tučkové zralý k zápisu na seznam nehmotného kulturního dědictví UNESCO. „Jako tanec verbuňk, jízda králů nebo myslivost. Vždyť proces věštění z vosku, starobylá zaříkávání předávaná matkami dcerám po staletí, umění zaříkávání bouřku, to vše bylo něco neobvyklého, co jinde nemají. A ryziho. To nebyl žádný kalkul pro televizní obrazovky,“ myslí si autorka a doufá, že některá z dcer či vnúčků Irny Gabrhelové se od ní něco naučila, takže třeba shromáždí střípky vědomostí a obnoví tradici bohování.

Jana Soukupová

Žitkovské léčitelky, tajemné jako jejich umění

Tak nádherná krajina. Zaujme na první pohled každého, kdo přijede. Sem, na Kopanice, do Žitkově. Chalupy starosedlíků se táhnou po kopcích a údolích v takové vzdálenosti od sebe, že stopy po žitkovských bohyních se mezi nimi ztrácejí. „Nám mladým to nic neříká. A hlavně tady už žádná bohyně nežije,“ mávne rukou mladší z prodavaček v kiosku.

Ani rodná obec se k nim příliš nehlásí, jedinou zmínkou je pár slov na turistické vývěsce naproti obecnímu řadu. Nezbývá tedy než se ptát lidí. „Ještě stojí domek poslední bohyně Irmy Gabrhelové, ale po

její smrti zůstal opuštěný,“ říká druhá prodavačka. A pak se zadívá do údolí. „Když jsme byli mladí, všude tady bylo živo, v každém domě se narodily alespoň čtyři děti, pořád jsme byli venku,“ vzpomíná a je na ní vidět, jak moc se jí po dávných časech stýská. Teď je tu všude ticho, život tu nepřeje dětem ani bohyním. „Zkuste zajít za místní paní učitelkou, ta o nich ví nejlépe,“ uslyšíme nakonec. Ta nechce ale vůbec mluvit.

„Není možné potkat alespoň dcery těchto bohyní?“ ptám se tedy náhodných kolemjdoucích a jedno jméno přece jen uslyším. „Říká se, že dcera Irmy Gabrhelové se bohy-

ňování věnuje. Ale s novináři nemluví,“ uslyším radu. Jedu tedy do první slovenské dědiny s názvem Drietomá. Zastavuji u menšího domku se zahrádkou a satelitem. „Jste tady správně,“ říká mi muž, který se představuje jako syn paní Štěpánky. „Dávno se s ní nebaším. Právě kvůli jejímu čarování. Celé je to podvod,“ tvrdí a povídá o tom, jak jako malý nosil matce například vodu z potoka, kterou ona před lidmi vydávala za čarovnou.

Před domkem stojí terénní BMW, přijela právě jedna ze zákaznic, kterých pořád jezdí hodně. Zazvoním. Po několika minutách jsem úspěšný, otvírá menší pěta-

osmdesátiletá stařenka. „S čím byste potřeboval pomoci? A kdo vás pozval?“ ptá se tichým hlasem. Svou profesi raději zatajují a ukazují lipomy na svém těle. „Nejezte hovězí maso,“ radí mi a dodává, že bych potřeboval mast z bylinek. „Z jakých bylinek? A předpověděla byste mi i budoucnost?“ zajímá mě. „Přijďte za čtrnáct dní, podíváme se na to,“ odpovídá a zavírá dveře.

Nahlédl jsem do světa žitkovských bohyní. Krátce a spěšně. Moc bych chtěl přijet ještě jednou, ale bojím se, že už mi dveře zůstanou navždy uzavřeny.

Radek Bartoníček

DNES
brno

Adresa
Česká 19
602 00 Brno

Regionální redakce
vedoucí: Hana Černohorská
tel.: 516 202 111, fax: 516 202 222
redbrn@mfidnes.cz

Regionální distribuce
vedoucí: Daniela Hauserová
tel.: 516 202 420, fax: 516 202 444
distribucebr@mafra.cz

Inspektor prodejní sítě
Nikola Lyznerová, mobil: 724 008 282
inspektorbr@mafra.cz

Regionální inzerce
vedoucí: Marta Bubeníčková
tel.: 516 202 315, fax: 516 202 333
inzercebr@mafra.cz

E-maily podle vzoru jmeno.prijmeni@mfidnes.cz, @mafra.cz

PŘEDPLATNÉ 225 555 566

**OHODNOŤ SVŮJ
OBLÍBENÝ PODNIK
A VYHRAJ VOUCHER DO RESTAURACE
SUNSET A LASTRADA V BRNĚ!**

WWW.DOBRESENAJIM.CZ

dobřesenajim.cz